

Категорія справи № 466/4380/20: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 31.05.2023. Оприлюднено: 31.05.2023.

Дата набрання законної сили: 17.05.2023

Номер судового провадження: 61-1106ск23

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

17 травня 2023 року

м. Київ

справа № 466/4380/20

провадження № 61-1106св23

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Синельникова Є. В.,

суддів: Білоконь О. В., Осіяна О. М., Хопти С. Ф.,

Шиповича В. В. (суддя-доповідач),

учасники справи:

позивач за первісним позовом та відповідач за зустрічним позовом - ОСОБА_1 ,

відповідач за первісним позовом та позивач за зустрічним позовом - ОСОБА_2 ,

відповідач за первісним позовом та третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, за зустрічним позовом - Шевченківська районна адміністрація Львівської міської ради,

третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, за первісним позовом - орган опіки та піклування Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Львівського апеляційного суду, в складі колегії суддів: Мельничук О. Я., Ванівського О. М., Цяцяка Р. П.,

від 22 грудня 2022 року,

ВСТАНОВИВ:

Короткий зміст позовних вимог

У червні 2020 року ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом до ОСОБА_2 про визнання незаконним та скасування розпорядження, визначення місця проживання дитини.

Позов мотивований тим, що у період з 14 листопада 2008 року по 26 травня 2016 року сторони перебували в зареєстрованому шлюбі, у період якого у них народився син ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 .

Після розірвання шлюбу дитина залишилась проживати разом з нею.

Розпорядженням Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради від 12 червня 2019 року визначено місце проживання малолітнього ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , із батьком за адресою:

АДРЕСА_1 . Із того часу син проживає разом з відповідачем та його співмешканкою ОСОБА_4 .

Посилаючись на те, що вказане розпорядження не відповідає вимогам

СК України та найкращим інтересам дитини, відсутні виняткові обставини, які б стали підставою для розлучення сина з матір'ю, яка може забезпечити дитині належні умови для проживання, а також те, що ОСОБА_2 не надає їй можливості бачитися із сином та проводити з ним час, постійно обмежує їх спілкування, налаштовує дитину проти неї, не дає змоги брати участь у вихованні сина, ОСОБА_1 просила суд:

- визнати незаконним та скасувати розпорядження Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради «Про визначення місця проживання малолітнього ОСОБА_3 » від 12 червня 2019 року № 452;
- визначити місце проживання ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , разом із матір'ю.

У липні 2020 року ОСОБА_2 звернувся до суду із зустрічним позовом до ОСОБА_1 про визначення місця проживання дитини, який мотивований тим, що малолітній ОСОБА_3 на підставі розпорядження Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради «Про визначення місця проживання малолітнього ОСОБА_3 » від 12 червня 2019 року № 452 проживає разом з ним.

Дитина зареєстрована у трикімнатній квартирі, навчається у п'ятому класі в приватній школі-гімназії та перебуває на утриманні батька.

Посилаючись на те, що має постійний стабільний дохід, позитивно характеризується, створив належні матеріально-побутові умови для проживання дитини, піклується про її навчання та виховання, виявляє до дитини увагу та турботу, враховуючи бажання дитини проживати разом із батьком, відсутність обставин, які б свідчили, що таке бажання дитини суперечить її інтересам, з метою забезпечення умов, необхідних для повноцінного фізичного, психічного і духовного розвитку малолітнього ОСОБА_3, ОСОБА_2 просив визначити місце проживання ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, разом із батьком.

Короткий зміст судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій

Рішенням Шевченківського районного суду м. Львова від 10 лютого

2022 року, залишеним без змін постановою Львівського апеляційного суду

від 22 грудня 2022 року, у задоволенні позову ОСОБА_1 відмовлено. Зустрічний позов ОСОБА_2 задоволено.

Визначено місце проживання малолітнього ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, разом із батьком ОСОБА_2, за адресою: АДРЕСА_2.

Вирішуючи спір, суди попередніх інстанцій врахували:

- висновок органу опіки та піклування Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради згідно з яким доцільно визначити місце проживання малолітнього ОСОБА_3 з батьком;

- висновок експерта від 06 грудня 2021 року № 489/21 за результатами проведення судово-психологічної експертизи, згідно з яким

ОСОБА_3 в даний час бажає проживати з батьком, що підтверджує його психологічну безпеку;

- інформаційну довідку № 116 психолога у Львівському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді ОСОБА_5, яка констатує факт відсутності близького довірливого стосунку дитини з матір'ю, наявності труднощів в їх емоційному контакті та прийнятті;

- показання свідків, зокрема, матері позивача ОСОБА_1 - ОСОБА_6, яка вказувала, що з перших днів народження дитини ОСОБА_1 не займалася сином та неналежно виконувала свої обов'язки щодо дитини, яким переважно займався батько дитини - ОСОБА_2, а також те, що з часу проживання ОСОБА_3 з батьком дитина змінилася на краще у спілкуванні, та показання сестри позивача

ОСОБА_1 - ОСОБА_7, яка також вважала, що ОСОБА_1 неналежно виконує свої батьківські обов'язки.

Врахувавши викладене, а також тривалість проживання сина з батьком, суд першої інстанції, з висновком якого погодився апеляційний суд, вважав, що визначення місця проживання малолітнього ОСОБА_3 з батьком відповідатиме якнайкращим інтересам дитини, у той час як примусове передання сина на постійне проживання з матір'ю може призвести до необхідності зміни соціального оточення дитини, що порушить стабільність її життя.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі ОСОБА_1, посилаючись на неправильне застосування судом апеляційної інстанції норм матеріального права і порушення норм процесуального права, просить скасувати постанову апеляційного суду і передати справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

18 січня 2023 року ОСОБА_1 подала касаційну скаргу на постанову Львівського апеляційного суду від 22 грудня 2022 року.

Ухвалою Верховного Суду від 16 березня 2023 року відкрито касаційне провадження в указаній справі та витребувано її матеріали із районного суду.

У травні 2023 року матеріали справи надійшли до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду від 10 травня 2023 року справу призначено до розгляду у складі колегії із п'яти суддів в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Підставою касаційного оскарження судових рішень заявник зазначає неправильне застосування норм матеріального права та порушення норм процесуального права, а саме застосування норм права без урахування висновків, викладених у постанові Великої Палати Верховного Суду

від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц, у постановах Верховного Суду від 20 жовтня 2020 року у справі № 756/536/19, від 02 грудня 2020 року у справі № 305/1707/18, від 18 серпня 2021 року у справі № 303/3102/19,

від 24 квітня 2019 року у справі № 300/908/17, від 01 серпня 2018 року у справі № 207/3144/16, від 04 березня 2020 року у справі № 356/417/17,

від 26 січня 2023 року у справі № 164/812/21, від 09 лютого 2023 року у справі № 753/572/20, від 13 липня 2022 року у справі № 705/3040/18,

від 24 листопада 2021 року у справі № 754/16535/19, від 25 листопада

2020 року у справі № 760/15413/19, від 12 січня 2022 року у справі № 663/724/19 (пункт 1 частини другої статті 389 ЦПК України).

Крім того, вказує на порушення апеляційним судом норм процесуального права та наявність передбачених пунктом 1 частини третьої статті 411 ЦПК України підстав для скасування оскарженого судового рішення

(пункт 4 частини другої статті 389 ЦПК України).

Вважає, що суд не врахував та не надав оцінки тому, що син проживав з матір'ю до дев'яти років з яких три роки після розірвання шлюбу батьків.

Починаючи із 2019 року, ОСОБА_2 вчиняє їй перешкоди у спілкуванні з дитиною та її вихованні, налаштовує проти матері, зумовлює виникнення конфліктних ситуацій, що було причиною звернення до правоохоронних органів.

Поза увагою суду залишилися докази, які підтверджують, що ОСОБА_1 проживає та зареєстрована в квартирі АДРЕСА_3 і працює у фізичної особи-підприємця.

Суд неправильно оцінив висновок експерта від 06 грудня 2021 року № 489/21 за результатами проведення судово-психологічної експертизи малолітнього

ОСОБА_3, у якому вказано, що ОСОБА_8 при спілкуванні з психологом повідомив, що хоче проживати з татом, маму любить, буде з нею проводити час та можливо буде колись разом з нею.

Вказує, що суди не заслухали думки дитини, а заперечення учасників справи не є достатньою підставою для невиконання вимог статті 171 СК України, статті 12 Конвенції про права дитини та статті 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей.

Доводи особи, яка подала відзив на касаційну скаргу

У квітні 2023 року представник ОСОБА_2 - адвокат Шлянта Н. Р. подала до Верховного Суду відзив на касаційну скаргу, в якому заперечує проти задоволення скарги та звертає увагу, що посилення на звернення позивача до правоохоронних органів не відповідає дійсності.

Фактичні обставини справи встановлені судами

Сторони у справі перебували в зареєстрованому шлюбі з 14 листопада

2008 року, який було розірвано рішенням Сихівського районного суду

м. Львова від 26 травня 2016 року.

У період шлюбу у сторін народився син ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1.

Розпорядженням голови Шевченківської районної адміністрації Львівської міської від 12 червня 2019 року № 452 вирішено визначити місце проживання малолітнього ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, разом з батьком ОСОБА_2 за адресою: АДРЕСА_2.

Між батьками малолітнього ОСОБА_3 існує тривалий конфлікт.

15 квітня 2021 року на адресу суду надійшов висновок органу опіки і піклування Шевченківської районної адміністрації Львівської міської ради щодо розв'язання спору про визначення місця проживання дитини. Питання тричі розглядалося на засіданні комісії з питань захисту прав дитини:

03 і 17 березня 2021 року та 07 квітня 2021 року, на які мати дитини не з'явилась та не надала довідку про підтвердження доходу та офіційного працевлаштування. Орган опіки та піклування, виходячи з інтересів дитини, враховуючи подані докази, пояснення сторін, вік дитини, фізіологічних особливостей дитини, думку малолітнього ОСОБА_3, який вказав, що не хоче проживати з матір'ю ОСОБА_1 та йому краще жити з батьком ОСОБА_2, вважав за доцільне визначити місце проживання малолітнього ОСОБА_3, з батьком ОСОБА_2 за адресою:

АДРЕСА_2.

Свідок ОСОБА_9 суду пояснила, що була сусідкою позивача ОСОБА_1 у АДРЕСА_4. У неї з позивачем склалися дружні відносини. Вказала, що ОСОБА_1 гарно ставилася до свого сина. Також їй нічого не відомо про погане ставлення до дитини відповідача ОСОБА_2.

Свідок ОСОБА_10 суду пояснив, що є чоловіком рідної сестри ОСОБА_1. Зазначив, що ОСОБА_1 з дитиною проживали після розірвання шлюбу в однокімнатній квартирі, дитину колишньому чоловікові ОСОБА_2 вона не давала. ОСОБА_1 мала великий вплив на сина.

Свідок ОСОБА_4 суду пояснила, що є цивільною дружиною відповідача ОСОБА_2, з яким спільно проживає з 2016 року, а останні півтора роки з ними живе і син ОСОБА_2. Дитина жодного спротиву такому проживанню не чинить. В період карантину вона займається з дитиною. Фактів обмежень дитини у спілкуванні з мамою немає, проте коли дитина проживала з мамою, то були факти заборони спілкування дитини з батьком.

Свідок ОСОБА_7 суду пояснила, що є сестрою ОСОБА_1, з якою у неї склалися негативні стосунки. Вважає, що ОСОБА_1 неналежно виконує свої батьківські обов'язки.

Свідок ОСОБА_6 суду пояснила, що є матір'ю позивача ОСОБА_1. З перших днів народження дитини ОСОБА_1 не займалася сином, а також неналежно виконувала свої обов'язки щодо дитини, яким переважно займався батько ОСОБА_2 та баба. ОСОБА_1 регулярно виганяла відповідача ОСОБА_2 і дитина протягом чотирьох місяців разом із зятем проживали у неї. Вважає, що коли дитина стала проживати з батьком, то змінилася на краще.

Свідок ОСОБА_11 суду пояснила, що є психологом у Львівському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. До неї надійшла службова записка щодо проведення діагностичного дослідження дитини, яке вона провела 16 та 23 березня 2021 року у два етапи без присутності батьків. За результатами формального психодіагностичного дослідження особливостей сімейних взаємостосунків ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, констатує відсутність близького довірливого стосунку дитини з матір'ю, наявні труднощі в емоційному контакті та прийнятті, а також негативний психологічний вплив, спричинений внутрішньосімейними конфліктами.

Ухвалою Шевченківського районного суду м. Львова від 09 вересня 2021 року у справі призначена судово-психологічна експертиза.

Згідно із висновком експерта від 06 грудня 2021 року № 489/21, малолітній ОСОБА_3 в даний час бажає проживати з батьком, що підтверджує його психологічну безпеку.

Мотиви, з яких виходив Верховний Суд, та застосовані норми права

За змістом частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанови суду апеляційної інстанції є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 2) якщо скаргник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні; 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; 4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Відповідно до статті 400 ЦПК України переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими. Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції. Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 411, частиною другою статті 414 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

Відповідно до частин першої, другої та п'ятої статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Частиною третьою статті 51 Конституції України визначено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

За змістом положень частин сьомої, восьмої статті 7 СК України дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, установлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини.

Згідно зі статтею 12 Закону України «Про охорону дитинства» на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Виховання дитини має спрямовуватися на розвиток її особистості, поваги до прав, свобод людини і громадянина, мови, національних історичних і культурних цінностей українського та інших народів, підготовку дитини до свідомого життя у суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Відповідно до частини першої статті 18, частини першої статті 27 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікованої постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-ХІІ (далі - Конвенція про права дитини), держави-учасниці докладають всіх можливих зусиль до того, щоб забезпечити визнання принципу загальної та однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини. Батьки або у відповідних випадках законні опікуни несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини.

У частині першій статті 9 Конвенції про права дитини передбачено, що держави-учасниці забезпечують те, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням, визначають відповідно до застосовуваного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в найкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поведуться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають роздільно і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.

Відповідно до частини четвертої статті 29 ЦК України місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

Місцем проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна. У разі спору місце проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років визначається органом опіки та піклування або судом (частина третя статті 29 ЦК України).

Згідно із частиною першою статті 141 СК України мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

Відповідно до частин першої, другої статті 161 СК України якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

Орган опіки та піклування або суд не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвитку дитини.

У частині першій статті 3 Конвенції про права дитини визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

У рішенні Європейського суду з прав людини від 11 липня 2017 року у справі «М. С. проти України», заява № 2091/13, суд зауважив, що при визначенні найкращих інтересів дитини у кожній конкретній справі необхідно враховувати два аспекти: по-перше, інтересам дитини найкраще відповідає збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я є особливо непридатною або неблагополучною; по-друге, у найкращих інтересах дитини є забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагонадійним (§ 76).

Між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків. Зокрема, стаття 8 Конвенції не надає батькам права вживати заходів, які можуть зашкодити здоров'ю чи розвитку дитини.

Аналіз наведених норм права, практики Європейського суду з прав людини дає підстави для висновку, що рівність прав батьків щодо дитини є похідною від прав та інтересів самої дитини на гармонійний розвиток та належне виховання, й, у першу чергу, повинні бути визначені та враховані інтереси дитини виходячи із об'єктивних обставин спору, а вже тільки потім права батьків.

Міжнародні та національні норми не містять положень, які б наділяли будь-кого з батьків пріоритетним правом на проживання з дитиною.

У постанові від 26 жовтня 2022 року у справі № 750/9620/20 та від 14 грудня 2022 року у справі № 742/2571/21 Верховний Суд звертав увагу на можливість застосування судами моделі спільної фізичної опіки над дитиною (почергового проживання з кожним із батьків за відповідним графіком) у спорах про визначення місця проживання малолітньої дитини.

При визначенні місця проживання дитини судами необхідно крізь призму врахування найкращих інтересів дитини встановлювати та надавати належну правову оцінку всім обставинам справи, які мають значення для правильного вирішення спору.

Відповідно до частин першої, другої статті 89 ЦПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

У справі, яка переглядається, суди встановили, що ОСОБА_1 та ОСОБА_2 є батьками малолітнього ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, щодо визначення місця проживання якого між сторонами існує спір.

Шлюб між сторонами розірваний рішенням Сихівського районного суду

м. Львова від 26 травня 2016 року.

Розпорядженням голови Шевченківської районної адміністрації Львівської міської від 12 червня 2019 року № 452 вирішено визначити місце проживання малолітнього ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, з батьком.

Нормами статті 19 СК України встановлено, що при розгляді спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе, не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування. Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних в результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

Орган опіки і піклування у висновку щодо розв'язання спору про визначення місця проживання малолітнього ОСОБА_3, виходячи з інтересів дитини, врахувавши подані докази, пояснення сторін, вік дитини, думку дитини, який вказав, що наразі йому краще жити з батьком ОСОБА_2, фізіологічних особливостей дитини та інших обставин справи, вважав за доцільне визначити місце проживання малолітнього ОСОБА_3, з батьком.

Згідно з висновком експерта від 06 грудня 2021 року № 489/21, ОСОБА_3 в даний час бажає проживати з батьком, що підтверджує його психологічну безпеку.

Вирішуючи спір, суд першої інстанції, з висновком якого погодився апеляційний суд, врахував вказані обставини та наявні у справі докази, в тому числі показання свідків, дотримуючись пріоритетності інтересів дитини, дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для визначення місця проживання малолітнього ОСОБА_3 з батьком ОСОБА_2, оскільки примусове передання сина на постійне проживання з матір'ю може призвести до необхідності зміни соціального оточення дитини, що порушить стабільність її життя.

Верховний Суд погоджується з таким висновком судів попередніх інстанцій, оскільки за наявним у матеріалах справи доказами наразі найбільш значим та близьким для малолітнього ОСОБА_3 є його батько, з яким він проживає з червня 2019 року, у той час як з матір'ю у дитини наразі відсутні близькі довірливі стосунки, наявні труднощі в емоційному контакті.

При цьому встановлено, що у квартирі батька для дитини створено належні умови для проживання, виховання та розвитку.

В контексті забезпечення права дитини на спілкування із матір'ю, а також права матері на виховання дитини, колегія суддів зауважує, що ОСОБА_1 безсумнівно відіграє важливу роль у житті та розвитку свого сина, має право та обов'язок піклуватися про його здоров'я, стан розвитку, незалежно від того, з ким він буде проживати.

Визначення місця проживання ОСОБА_3 з батьком не повинно негативно впливати на його взаємовідносини з матір'ю, оскільки визначення місця проживання дітей з одним із батьків не позбавляє іншого батьківських прав щодо участі у вихованні дитини та не звільняє від виконання батьківських обов'язків, що має усвідомлювати кожен з батьків.

Крім того, відповідно до положень статті 29 ЦК України, статті 160 СК України, після досягнення 14 років (тобто у березні 2024 року), ОСОБА_3 взагалі зможе самостійно визначити з ким із батьків він бажає проживати.

Доводи касаційної скарги ОСОБА_1, яка в суді першої інстанції заперечувала щодо заслуховування думки дитини, з посиланням на недотримання судами вимог статті 171 СК України, не можуть бути підставою для скасування оскаржуваних судових рішень.

Думка дитини у розглядуваній справі достатньо з'ясована та врахована судами під час вирішення спору по суті.

Доводи касаційної скарги, які спрямовані на необхідність переоцінки доказів Верховним Судом підлягають відхиленню, як такі, що виходять за межі повноважень суду касаційної інстанції.

Якщо порушень порядку надання та отримання доказів у суді першої інстанції апеляційним судом не встановлено, а оцінка доказів зроблена як судом першої, так і судом апеляційної інстанції, то суд касаційної інстанції не наділений повноваженнями втручатися в оцінку доказів (постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц).

Висновки судів попередніх інстанцій, з урахуванням встановлених обставин, не суперечать висновкам, що викладені у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц, у постановах Верховного Суду від 20 жовтня 2020 року у справі № 756/536/19, від 02 грудня 2020 року у справі № 305/1707/18, від 18 серпня 2021 року у справі № 303/3102/19, від 24 квітня 2019 року у справі № 300/908/17,

від 01 серпня 2018 року у справі № 207/3144/16, від 04 березня 2020 року у справі № 356/417/17, від 26 січня 2023 року у справі № 164/812/21,

від 09 лютого 2023 року у справі № 753/572/20, від 13 липня 2022 року у справі № 705/3040/18, від 24 листопада 2021 року у справі № 754/16535/19,

від 25 листопада 2020 року у справі № 760/15413/19, від 12 січня 2022 року у справі № 663/724/19, на які посилався заявник у касаційній скарзі.

Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини повноваження вищих судових органів стосовно перегляду мають реалізовуватися для виправлення судових помилок та недоліків судочинства, але не для здійснення нового судового розгляду, перегляд не повинен фактично підміняти собою апеляцію.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Зважаючи на викладене, Верховний Суд, переглянувши оскаржувані судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, дійшов висновку про відсутність підстав для скасування оскарженої постанови апеляційного суду.

Наявність обставин, за яких відповідно до частини першої статті

411 ЦПК України судові рішення підлягає обов'язковому скасуванню, касаційним судом не встановлено.

Керуючись статтями 400, 402, 409, 410, 415, 416, 419 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 залишити без задоволення.

Постанову Львівського апеляційного суду від 22 грудня 2022 року залишити без змін.

Постанова набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною та оскарженню не підлягає.

Головуючий Судді: Є. В. Синельников О. В. Білоконь О. М. Осіяні С. Ф. Хопта В. В. Шипович